МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет економіки і підприємництва
Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Допущено до захисту
“_____” _____ 2024 р.
Зав. кафедри, д.е.н., професор
_____ Соколюк С.Ю.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

ЯКІСТЬ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В КРАСНОПІЛЬСЬКІЙ СІЛЬСЬКІЙ РАДІ ГАЙСИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Виконав - студент 2 курсу,
групи 21м -сз
освітньої програми «Економіка
соціального забезпечення»
спеціальності 232 Соціальне забезпечення
Дереляк Роман Олександрович

Науковий керівник – к.е.н., доцент
Жарун Олена Володимирівна

Умань – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Факультет економіки і підприємництва
Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Освітня програма «Економіка соціального забезпечення»
Спеціальність 232 «Соціальне забезпечення»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри д.е.н., професор

_____Соколюк С. Ю.
"____" _____20__року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Студенту **Дереляку Роману Олександровичу**
Тема роботи «Якість надання соціальних послуг в Краснопільській сільській раді Гайсинського району Вінницької області»

1. Керівник роботи к. е. н., доцент Жарун Олена Володимирівна
затверджені наказом по університету від "___"_____20__ року №_____
2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи *наукова та навчально-методична література, законодавчі й нормативні акти України, які регламентують особливості діяльності територіальних громад, інформація про розвиток Краснопільської сільської ради Вінницької області фінансова звітність*
4. Перелік питань, які потрібно розробити
   1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ 2. АНАЛІЗ ЯКОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В КРАСНОПІЛЬСЬКІЙ СІЛЬСЬКІЙ РАДІ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ
5. Перелік графічного матеріалу
Робота містить 3 таблиці, 15 рисунків

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів проекту
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	10.10.2023
2.	Одержання індивідуального завдання	11.09.2023
3.	Складання календарного плану написання кваліфікаційної роботи	11.09.2023
4.	Підготовка до виконання кваліфікаційної роботи - підбір та вивчення літератури - участь у виконанні науково-дослідних робіт - виконання курсових робіт - інші заходи	Жовтень - грудень 2023
5.	Уточнення теми кваліфікаційної роботи та календарного плану-графіка, виходячи зі специфіки базового підприємства, установи	Грудень 2023
6.	Підготовка: - першого розділу - другого розділу - третього розділу - висновків	Лютий 2024 Травень 2024 Жовтень 2024 Листопад 2024
7.	Доопрацювання кваліфікаційної роботи з урахування зауважень наукового керівника	29.11.2024
8.	Написання та оформлення роботи в остаточному варіанті	01.12.2024
9.	Перевірка роботи на академічний плагіат	06.12.2024
10.	Одержання відгуку наукового керівника	08.12.2024
11.	Попередній захист роботи на кафедрі	11.12.2024
12.	Затвердження роботи завідувачем кафедри	12.12.2024
13.	Одержання рецензії	13.12.2024
14.	Захист кваліфікаційної роботи	17.12.2024

Студент _____**Дереляк Р.О.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ **Жарун О.В.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП .....

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЯКОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В КРАСНОПІЛЬСЬКІЙ СІЛЬСЬКІЙ РАДІ……..

2.1. Організаційно-функціональна характеристика відділу соціального забезпечення та соціального захисту Краснопільської сільської ради.....

2.2 Оцінка якості надання соціальних послуг органом місцевого самоврядування

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ …….....

ВИСНОВКИ .....

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....

Реферат
на кваліфікаційну роботу :
«Якість надання соціальних послуг в Краснопільській сільській раді Гайсинського району Вінницької області»
студента факультету економіки і підприємництва
Уманського національного університету садівництва Дереляка Р.О.

З початком широкомасштабного збройного вторгнення росії питання захисту соціальних прав людини та громадянина стає особливо актуальним. Перед Україною постали нові виклики: вимушене переміщення мільйонів людей, необхідність організації евакуації, втрата житла, майна, робочих місць і засобів до існування, підрив фізичного та психологічного здоров'я тощо. Система соціального захисту України стикнулася з необхідність виконати зобов'язання щодо забезпечення належного, встановленого законодавством рівня соціальних виплат і надання соціальних послуг, та надання підтримки внутрішньо переміщеним особам та особам, які постраждали від збройної агресії. Усе вищезазначене зумовило актуальність проведення цього дослідження.

Загальний зміст роботи викладений на 50 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 3 таблиці, 15 рисунків. Кількість використаних джерел становить 45 наукових праці.

В першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретичні основи надання соціальних послуг. В другому розділі проведено оцінку якості надання соціальних послуг органом місцевого самоврядування, а також фінансово-економічну спроможність Краснопільської територіальної громади. В третьому розділі показано напрями вдосконалення системи надання соціальних послуг.

Резюме: *У кваліфікаційній роботі магістра проаналізовано ряд проблем у системі соціальних послуг в Україні, зокрема її віддаленість від потреб громадян, питання забезпечення необхідної якості послуг та проблема фінансування соціальних послуг, розглядаються шляхи вирішення зазначених проблем.*

Ключові слова: *соціальні послуги, якість соціальних послуг, фінансування соціальних послуг*

Summary: *The qualification work analyzes a number of problems in the system of social services in Ukraine, including its remoteness from the needs of citizens, the issue of ensuring the required quality of services and the problem of financing of social services, and the ways of solving of these problems are considered.*

Keywords: *social services, quality of social services, financing of social services*

ВСТУП

В умовах воєнного стану, спричиненого агресивним та повномасштабним нападом рф на нашу державу, соціальний захист населення та надання відповідних соціальних послуг актуалізується, як ніколи. Кількість людей, які потребували сторонньої допомоги зросла в рази, а це означало необхідність миттєвого реагування з боку органів місцевого самоврядування, створення належних умов для осіб зі статусом ВПО та дотримання балансу між ними і місцевими мешканцями.

Актуальність дослідження соціальних послуг в територіальній громаді зумовлена зростанням кількості населення в селах та селищах України внаслідок війни, що відповідно і призводить до збільшення звернень громадян щодо потреби в соціальних послугах. Зростання соціальних потреб внутрішньо переміщених осіб зумовлене воєнними діями на частині України свідчить про необхідність удосконалення діючої системи надання соціальних послуг з метою їх адаптації до сучасних умов господарювання.

Дослідження проблеми надання соціальних послуг в Україні висвітлено в наукових працях сучасних вчених, серед яких Власенко Р.В., Яценко Л.Д.[4], Качайло К.В., Чеботарьов М.К.[13], Колосок А. М., Мартинюк Т. А., Мельник О. М.[16], Михайловська І., Неліпович О.[19], Пищуліна О., Юрчишин В., Маркевич К., Міщенко М., Добровольський Д. [23], Смирнова І.І., Лихошва О.Ю., Рак Н.В., Горієва Л.[34], Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Реут А.Г., Крикун О.І., Когатько Ю.Л., Заяць В.С., Клименко Ю.А. [44] та інші. Проте наукових досліджень, що стосуються врахування сучасних умов війни на механізм надання соціальних послуг в територіальній громаді наразі досить мала кількість, що актуалізує необхідність дослідження обраної теми кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей надання соціальних послуг органів місцевого самоврядування.

Задля досягнення поставленої мети було вирішено ряд **завдань:**

- обґрунтувати сутність та виокремити основні види соціальних послуг;

- визначити порядок надання та оцінки ефективності соціальних послуг органів місцевого самоврядування;

- описати організаційно-функціональну структуру Відділу соціального забезпечення, соціального захисту та охорони здоров'я Краснопільської сільської ради;

- проаналізувати динаміку надання соціальних послуг досліджуваним органом місцевого самоврядування;

- визначити проблеми та перспективи надання соціальних послуг органами місцевого самоврядування;

- описати особливості використання інноваційних методів надання соціальних послуг на місцевому рівні.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є соціальні послуги Відділу соціального забезпечення та соціального захисту Краснопільської сільської ради.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретико-методологічних та нормативних основ процесу надання соціальних послуг на рівні органів місцевого самоврядування.

Написання кваліфікаційної роботи здійснювалося з використанням загальнонаукових і специфічних методів, серед яких аналіз та синтез, узагальнення, аналогія, індукція та дедукція, графічний метод, структурний аналіз. Задля формулювання пропозицій щодо удосконалення механізму надання соціальних послуг у громаді було застосовано метод моделювання.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В сучасному середовищі нестабільності економічного та соціального життя населення, що супроводжується постійними ризиками для пересічних громадян внаслідок воєнних дій на території України, важливо створити передумови та інструменти захисту населення. Перебуваючи в таких складних умовах постійних моральних та психологічних ризиків, необхідність впровадження заходів щодо запобігання негативного впливу навколишніх проблем та викликів на життя громадян країни, області, громади тощо є безумовною.

Безумовно задля підтримки населення в складних життєвих обставинах важливою є підтримка рідних, близьких та друзів, проте часто такої підтримки недостатньо. В даному контексті важливо створити ефективну систему підтримки громадян провідними фахівцями, які надають соціальні послуги.

Термін «соціальні послуги» досить часто використовується в сучасній літературі та законодавстві. Для розробки ефективного механізму надання соціальних послуг, визначимо сутність даного поняття.

Офіційний сайт ЮНІСЕФ Україна визначає соціальні послуги як комплекс заходів щодо надання допомоги населенню, члени якого потрапили у складні обставини та не можуть самостійно їх подолати [32].

Сучасна юристка, експерт з прав людини Потабенко Л.В. досить влучно трактує поняття «соціальні послуги», пов'язуючи його із терміном вітчизняного законодавства «складні життєві обставини», які, на погляд експерта, можуть виникнути внаслідок складної хвороби, безробіття, інвалідності тощо. Загалом, визначення соціальних послуг даного автора звучить як «дії, що спрямовуються на надання соціальної підтримки внаслідок виникнення складних обставин, а також мінімізації негативних наслідків та профілактики ймовірності їх виникнення в майбутньому» [24].

Березіна С.Б. надає досить ґрунтовне визначення соціальних послуг, які пропонує визначати як дії, що включають сукупність заходів державної влади, організацій, фізичних осіб та органів місцевого самоврядування, які спрямовані на покращення соціального середовища існування конкретних осіб або груп населення [3]. Дане визначення більш широке, адже охоплює не лише функції та об'єкти, на які спрямована діяльність щодо надання соціальних послуг, а й суб'єкти, що здійснюють поставлені на них функції, будуючи взаємозв'язки між собою.

Механізм надання соціальних послуг відображає спосіб їх надання та отримання в сучасних умовах господарювання та включає взаємопов'язані види соціальних послуг (рис. 1.1).

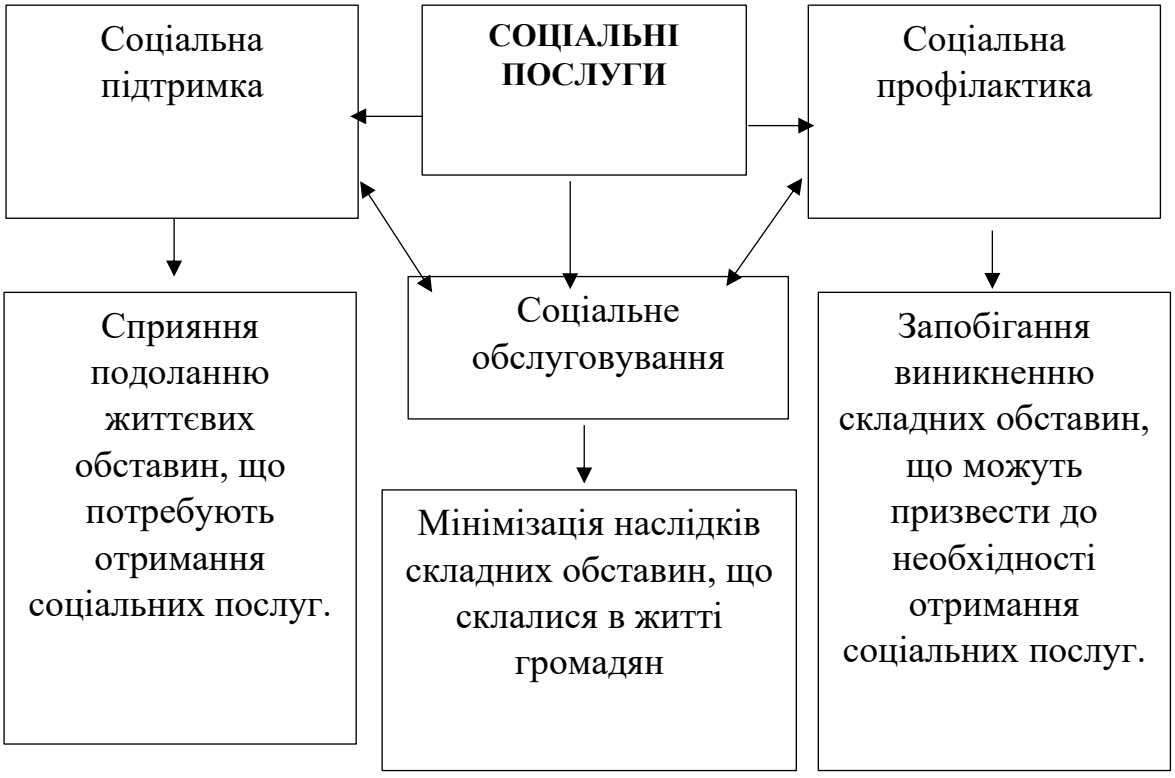

Рис. 1.1 Механізм надання соціальних послуг

Варто відмітити, що процесі трактування поняття «соціальні послуги», їх досить часто його ототожнюють із соціальною допомогою, проте, на наше переконання, таке співставлення є помилковим, адже як свідчить міжнародний досвід, надання соціальних послуг є більш широким поняттям, порівняно із соціальною допомогою та дозволяє надавати більш ефективну допомогу тим громадянам, які її потребують.

Крім сучасних вчених та соціальних експертів, важливу роль в еволюції поняття «соціальні послуги» відіграє трактування даного поняття в нормативному законодавстві. Закон України «Про соціальні послуги» визначає соціальні послуги як «дії, що спрямовані на реалізацію профілактики складних життєвих обставин, їх подолання та мінімізацію впливу наслідків даних обставин на окремих громадян, сімей тощо [28]. Соціальні послуги є відносно новою категорією в сучасній науці, значення якої актуалізувалося із введенням в дію нового Закону 1 січня 2020 року. Зважаючи на посилення негативного впливу кризових явищ в сучасному світі на тлі пандемії, війни в Україні, реалізація соціальних послуг нараз набуває особливої значущості на різних рівнях їх здійснення.

Безумовно, широка різноманітність сучасних соціальних послуг дозволяє їх реалізувати з урахуванням потреб кожного конкретного об'єкта. Проте особливості надання соціальних послуг залежать також від суб'єктів їх реалізації. Проведемо дослідження ключових суб'єктів надання соціальних послуг.

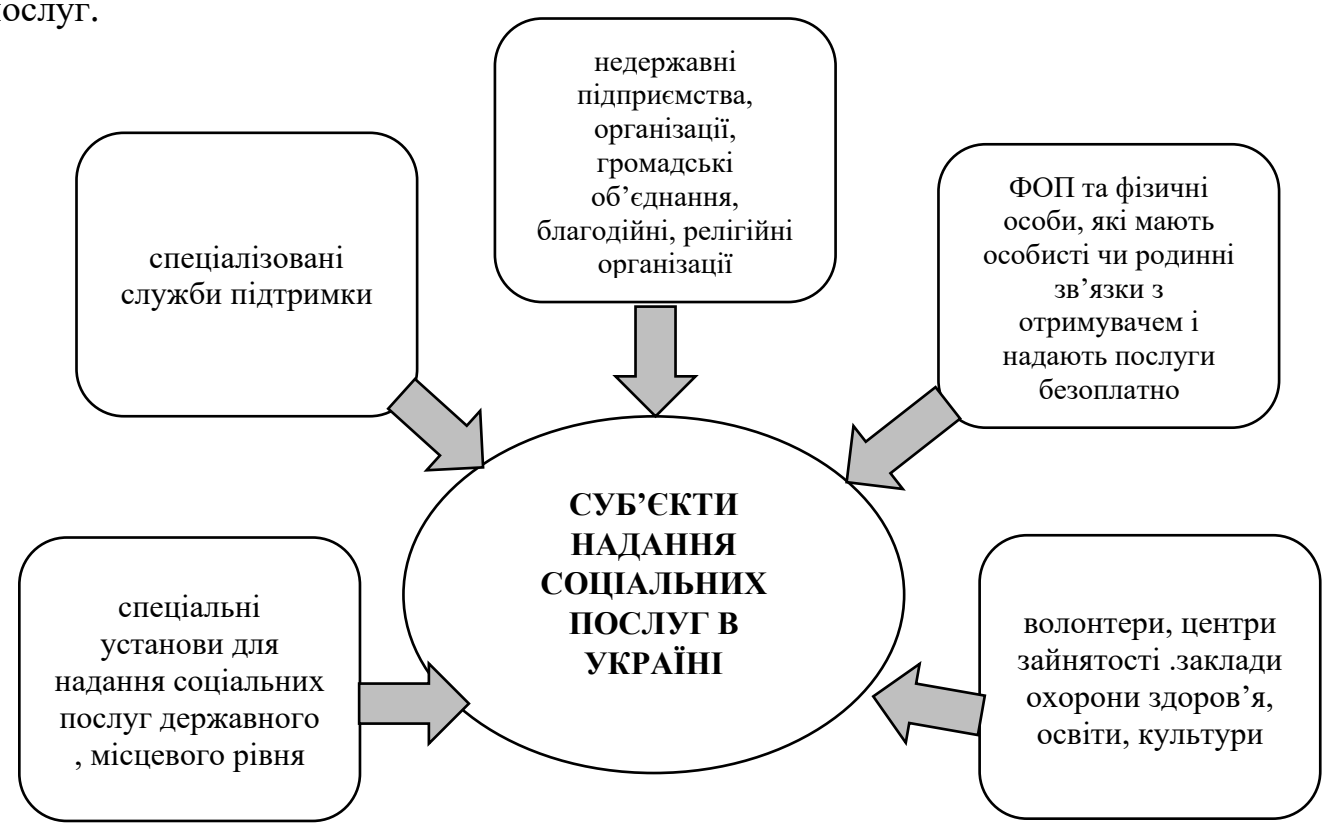

Рис. 1.2 Суб'єкти надання соціальних послуг в Україні

З 16 лютого 2023 року в Україні запроваджено загальнодержавний Реєстр надавачів соціальних послуг, що значно полегшує отримувачам процес пошуку суб'єктів, що можуть їм допомогти у вирішенні тієї чи іншої проблеми. Залежно від видів потреб населення, суб'єктами надання соціальних послуг виступають різноманітні установи та організації державного та недержавного рівня, що спеціалізуються на наданні окремих послуг конкретним категоріям населення. Проте узагальнюючим фактором у виборі суб'єкта надання соціальних послуг є його територіальне розміщення. Зважаючи на рівність прав громадян країни, кожна категорія населення має рівні права, проте особливості реалізації даних прав на місцевому та обласному рівні дещо відрізняються. На місцевому рівні органи місцевого самоврядування є безпосередньо відповідальними за уникнення та профілактику виникнення складних життєвих обставин у мешканців громади.

Надання соціальних послуг на рівні громади є важливим аспектом реалізацій соціальної політики органів місцевого самоврядування. Мешканці громади є основним ресурсом її розвитку. В процесі життєдіяльності в межах окремої місцевості можуть виникати безліч життєвих обставин, що потребують вирішення компетентними органами. Саме тому, в кожній територіальній громаді необхідно створювати спеціальні установи та організації, відділи органів управління, що будуть вирішувати соціальні проблеми, що виникатимуть в громаді.

Ознаки, що характеризують важливість надання соціальних послуг органами місцевого самоврядування:

- питання щодо забезпечення вирішення соціальних проблем та надання соціальних послуг закріплені у вітчизняному законодавстві;

- високий рівень соціального захисту та соціальної підтримки зазвичай збільшує довіру до існуючих у громаді органів місцевого самоврядування, підвищує рівень та якість життя громадян;

- надання соціальних послуг місцевими органами влади відіграє позитивну роль в економічних результатах функціонування громади, адже особи, що отримують соціальну підтримку можуть працювати та опосередковано через

сплату податків вносити свій вклад в економічний розвиток громади. Для забезпечення громадян окремої територіальної громади в її межа створюється система суб'єктів, що можуть надавати соціальні послуги як в межах державного, так і недержавного сектору. Першими кроками щодо реалізації соціальної політики державними органами місцевого самоврядування є утворення в структурі органів місцевої влади певного структурного підрозділу, що забезпечує формування та реалізацію державних програм соціального розвитку та соціальної підтримки, а також центрів надання соціальних послуг в межах територіальної громади.

Таблиця 1.1

Критерії створення державних органів соціального захисту в територіальних громадах

Назва органу	Критерій (чисельність населення)
Центр надання соціальних послуг	до 20 тисяч жителів
Центр соціальних служб, Територіальний центр соціального обслуговування	від 20 до 50 тисяч жителів
Один Центр соціальних служб, Територіальний центр соціального обслуговування на 20-50 тис. мешканців.	від 50 до 100 тисяч мешканців
Один Центр соціальних служб та один Територіальний центр соціального обслуговування на 50-100 тис. мешканців.	від 100 до 500 тисяч мешканців
Один Центр соціальних служб та один Територіальний центр соціального обслуговування на 250 тис. мешканців.	понад 500 тисяч жителів

Надання соціальних послуг в територіальній громаді здійснюється компетентними органами відповідно до потреб громади та компетентностей фахівців. Також важливим елементом надання соціальних послуг в громаді є недержавні органи та суб'єкти господарювання, які діють на території громади. В даному контексті важливими суб'єктами є соціальні підприємства, які частину

власного прибутку спрямовують на реалізацію соціальних цілей та надання соціальних послуг.

Волонтерські організації наразі є важливими суб'єктами надання соціальних послуг, особливо в умовах війни. Сьогодні територіальні громади потребують з кожним днем все більше соціальних послуг внаслідок виникнення на фоні воєнного стану внутрішніх міграційних потоків та інтенсивного збільшення внутрішньо переміщених осіб. Соціальна підтримка громадян в нових громадах потребує реалізації інструментів соціальної адаптації. Саме волонтерські організації вирішували з першого дня війни і вирішують досі колосальну кількість проблем внутрішніх переселенців: забезпечують першочергові потреби в найнеобхіднішому, надають соціальні консультації, допомагають в комунікації з місцевими органами місцевого самоврядування тощо[32].

Важливим етапом процесу надання соціальних послуг на місцевому рівні оцінка якості послуг та ефективності їх реалізації. Дани етап дозволяє визначити рівень нівелювання існуючих соціальних проблем, а також зменшення їх негативного впливу на життєдіяльність жителів громади. Станом на сьогодні в Україні діє Постанова КМУ від 1 червня 2020 року «Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг» [32]. Даний законодавчий акт регламентує основні завдання щодо моніторингу, порядок та основні етапи його здійснення.

Відповідно оцінка якості соціальних послуг здійснюється як всередині громади органами місцевого самоврядування, що називається внутрішньою оцінкою, так і зовнішніми суб'єктами, тобто іншими органами на замовлення органів місцевого самоврядування. Внутрішня та зовнішня оцінка проводиться раз на рік задля моніторингу ступеня задоволення потреб громадян соціальними послугами, що надаються в громаді.

В процесі проведення оцінки якості надання послуг необхідно проаналізувати існуючу інформацію щодо видів соціальних послуг, які можуть отримати мешканці територіальної громади, особливостей надання окремих

видів соціальних послуг, а також суб'єктів, що можуть скористатися конкретними видами соціальних послуг.

Таблиця 1.2

Сучасні методи оцінювання якості соціальних послуг органів місцевого самоврядування

Метод	Інструменти
Опитування отримувачів соціальних послуг	Використання сучасних інформаційних засобів (Google-форми, Google-таблиці), опитування під час прийому в органах соціального захисту, соціологічне опитування на вулицях, використання офіційного сайту Нацсоцслужби із загальнодержавним опитувальником щодо якості надання соціальних послуг.
Спостереження за наданням соціальних послуг	Безпосередня участь в процесі надання соціальних послуг задля спостереження, консультації надавачам та отримувачам соціальних послуг.
Опитування надавачів соціальних послуг	Бесіди із надавачами соціальних послуг щодо комфорту роботи, проблем надання послуг, їх бачення перспектив надання соціальних послуг.
Документація	Вивчення діючої документації щодо особливостей надання соціальних послуг, їх динаміки протягом останніх трьох років, структури, повноважень надавачів та отримувачів соціальних послуг

В процесі надання соціальних послуг важливо проводити аналіз та дослідження якості їх надання з метою покращення у перспективі. В цілому система надання соціальних послуг включає методи діагностики доцільності та

ефективності надання соціальних послуг в межах громади на довгостроковий, середньостроковий та короткостроковий періоди.

Таким чином, соціальні послуги є важливим інструментом соціального забезпечення в Україні. Даний вид соціального захисту регламентується вітчизняним законодавством та застосовується як на загальнодержавному рівні, так і на рівні окремих органів місцевого самоврядування. Широка різноманітність соціальних послуг дозволяє оптимізувати процес їх підбору для вирішення конкретної потреби та проблеми мешканців громади. Порядок надання соціальних послуг в громаді не є уніфікованим та залежить як від органу, який функціонує на певній території, так і від конкретних потреб населення. Оцінка якості соціальних послуг є важливим інструментом соціальної політики держави та органів та місцевого самоврядування та здійснюється нормативно затвердженими методами на чітко визначений період.

Соціальна політика будь-якої держави реалізується у певній сфері суспільних відносин, зокрема в соціальній сфері із залученням визначених структурою системи публічного управління уповноважених суб'єктів, тобто органів держави різного рівня, котрі реалізовують визначені діючим законодавством повноваження задля виконання завдань держави з організації та надання окремих видів соціального забезпечення. Соціальна сфера нашої держави в сучасних умовах охоплює усі галузей життєдіяльності суспільства, взаємопов'язані з державними і недержавними інституціями, установами, організаціями, котрі забезпечують загальний рівень життя особи та сприяють зростанню їх благополуччя в державі, створюючи при цьому оптимальні умови для реалізації та самореалізації її здібностей та інтересів [15].

Відповідно під соціальною політикою держави в умовах воєнного стану слід розуміти певну сукупність дій уповноважених органів держави та їх посадових осіб, зокрема й соціальних працівників, котрі спрямовані на підвищення та підтримання рівня життя та якості життя соціально незахищених осіб чи родин, задоволення її першочергових, невідкладних та інших соціальних потреб. Її реалізація безпосередньо залежить від фінансових можливостей

держави чи територіальної громади, чітких механізмів реалізації пріоритетних напрямків за безпосередньої участі соціальних працівників.

Навіть в умовах воєнного стану соціальна політика залишається системою організаційних, правових, економічних заходів, котрі здійснюється уповноваженими органами держави та іншими суб'єктами з метою реалізації механізмів соціальної підтримки задля задоволення соціальних потреб осіб, які потребують соціального забезпечення на визначених законодавством умовах. Її реалізація залежить від наявності достатніх фінансових та людських ресурсів, зокрема і соціальних працівників, як кваліфікованих фахівців, здатних професійно та якісно виконувати поставлені перед ними завдання. Така реалізація повноважень у соціальній сфері переважно спрямовується на забезпечення пріоритетних напрямків соціальної політики, котрі кожна держава визначає на певний період, переважно на короткострокову, середньострокову і довгострокову перспективу[16].

Уповноважені особи, зокрема і соціальні працівники, спрямовують свою діяльність на забезпечення прав та інтересів визначеної групи соціально незахищених осіб, кількість який зростає протягом останнього десятиліття, особливо в умовах воєнного стану(внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю, дітей, котрі постраждали від війни, ветеранів війни, учасників війни, родини, які втратили годувальника з числа військовослужбовців та ін.). Переважно реалізацію соціальної політики в умовах воєнного стану стосовно соціально незахищеної особи забезпечує соціальний працівник. Він, як один з основних суб'єктів відносин, котрі виникають у соціальній сфері, здатний забезпечити реалізацію можливостей та сприяти у задоволенні соціальних потреб особи, особливо в умовах воєнного стану. Слід зазначити, що основним комплексним механізмом практичної реалізації соціальної політики є соціальна робота, як система теоретичних знань та заснована на них практиках, що спрямована на забезпечення соціальної справедливості шляхом підтримки найбільш соціально незахищених верств населення [7], особливо в період воєнного стану. Науковці переважно розглядають її як інститут соціальної психології, педагогіки, соціології.

Соціальна робота за сучасних умов, особливо після запровадження воєнного стану є процесом визначення й надання допомоги тим особам, хто її потребує (індивідам, групам, сім'ям) щодо сприяння вирішенню їх життєвих проблем (економічних, медичних, медико-соціальних, правових, психолого-педагогічних, інформаційно-консультативних та ін.) з метою відновлення, поліпшення чи самоспонукання самовідновлювати та само поліпшувати власні здатності до життєдіяльності [40] за рахунок різноманітних способів та за рахунок різних джерел фінансування. Її результати забезпечуються завдяки професійній діяльності соціальних працівників, завдяки якій відбувається успішна соціалізація особи чи групи осіб, соціалізація яких утруднюється за відсутності належних умов або особистих вад, призупиняється або відбувається у зворотному напрямі (десоціалізація)[35].

Таким чином, соціальні послуги є сьогодні вкрай важливими для населення. І особливо важливими для осіб чи сімей, які знаходяться у складних життєвих обставинах або належать до вразливих груп. Вчасна профілактика негативних впливів на зазначені категорії населення, що є пріоритетною ціллю надання соціальних послуг, може забезпечити стабільні та нормальні умови життєдіяльності таких сімей та уникнути реалізації негативних сценаріїв в їх житті та діяльності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЯКОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В КРАСНОПІЛЬСЬКІЙ СІЛЬСЬКІЙ РАДІ

2.1. Організаційно-функціональна характеристика відділу соціального забезпечення та соціального захисту Краснопільської сільської ради

Децентралізація на основі принципу субсидіарності ставить перед службами щодо надання соціальних послуг на місцевому рівні серйозні проблеми. Органи місцевого самоврядування наділені значними можливостями та повноваженнями, що вимагає від них більш активної участі у наданні соціальних послуг з урахуванням потреб громадян. Об'єднані територіальні громади краще, ніж центральні уповноважені органи забезпечують цілеспрямоване та ефективне надання соціальних послуг, й визначають реальні потреби населення громади. Ці заходи мають спростити їх планування та фінансування, контролювати виконання та покращити якість даних послуг. Але, на практиці, на місцевому рівні формування системи надання соціальних послуг ще знаходиться на стадії становлення.

Система соціального захисту населення спрямована на покращення якості та рівня життя населення, зниження соціальної напруженості в суспільстві, зменшення нерівності між доходами різних верств населення та інше. Забезпечення ефективного та результативного розвитку системи соціальних послуг має довгостроковий результат та впливає на задоволеність суспільства існуючою економічною та політичною ситуацією.

Без знань механізму функціонування соціальної сфери, особливостей інституційної трансформації не можна сформувати ефективну систему надання соціальних послуг на рівні територіальної громади. В сучасних умовах проблема набуває особливого значення, оскільки процеси децентралізації визначають можливості пере-ходу до стійкого розвитку економіки держави та є одним із чинників успішного завершення перехідного періоду. Створення відділів, спеціальних органів соціального захисту при органах місцевого самоврядування є важливим інструментом вирішення соціальних проблем в межах громади. В

невеликих за чисельністю громадах дуже часто створюються відділи соціального захисту та соціального забезпечення, прикладом якого може бути аналогічний орган при Краснопільській сільській раді. Даний відділ є самостійною юридичною особою згідно публічного права, проте підпорядковується сільській раді відповідно до його визначених функціональних обов'язків.

В межах сільської ради чисельність працівників відділу соціального забезпечення складає лише три особи (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Організаційно-функціональна структура відділу соціального забезпечення та соціального захисту Краснопільської сільської ради

Як помітно на рис. 2.1 відділ соціального захисту населення Краснопільської сільської ради очолює начальник, який здійснює керівництво та контроль за виконанням обов'язків працівників відділу, керує належним виконанням трудової дисципліни, розробляє посадові інструкції іншим працівникам відділу. Начальник безпосередньо підпорядковується сільському голові та звітує йому про роботу відділу.

В процесі функціонування відділу соціального захисту населення при сільські раді важливе місце відіграють працівники, які безпосередньо займаються вирішенням соціальних проблем конкретних громадян. Головний

бухгалтер, що є працівником відділу соціального захисту займається чи не найважливішими фінансовими питаннями щодо надання соціальних послуг: розробляє плани асигнувань, формує бюджет фінансування конкретних програм соціального забезпечення.

Виконавчу функцію щодо надання соціальних послуг у Відділі соціального забезпечення, соціального захисту Краснопільської сільської ради здійснює соціальний інспектор, який безпосередньо співпрацює з різними категоріями населення, визначає ключові потреби громадян, пропонує інструменти подолання соціальних проблем, а також бере участь у формуванні стратегії розвитку органу місцевого самоврядування в сфері соціального захисту. Керуючись чинним законодавством, соціальний інспектор безпосередньо перевіряє умови проживання, рівень доходів перспективних отримувачів соціальних послуг, а також вирішує доцільність надання певної соціальної допомоги конкретному мешканцю громади.

Співпрацюючи в межах відносно малого за штатним розписом органу місцевого самоврядування, Краснопільська сільська рада дозволяє вирішити соціальні проблеми мешканців громади надаючи різні види соціальних послуг, що включають консультації, фінансову допомогу, соціальний супровід, піклування, соціальну адаптацію тощо. Сьогодні в умовах прийому біженців із окупованих територій та територій України, де ведуться активні бойові дії, даний відділ набуває особливої актуальності в функціонуванні органу місцевого самоврядування.

Проведемо аналіз здійснюваних функцій та поставлених завдань перед досліджуваним відділом соціального захисту.

Досліджуваний орган соціального захисту був створений 15 грудня 2017 року рішенням сесії Краснопільської сільської ради Гайсинського району Вінницької області в результаті впровадження реформи децентралізації, тому даний орган є відносно новим та функціонує більше 7 років.

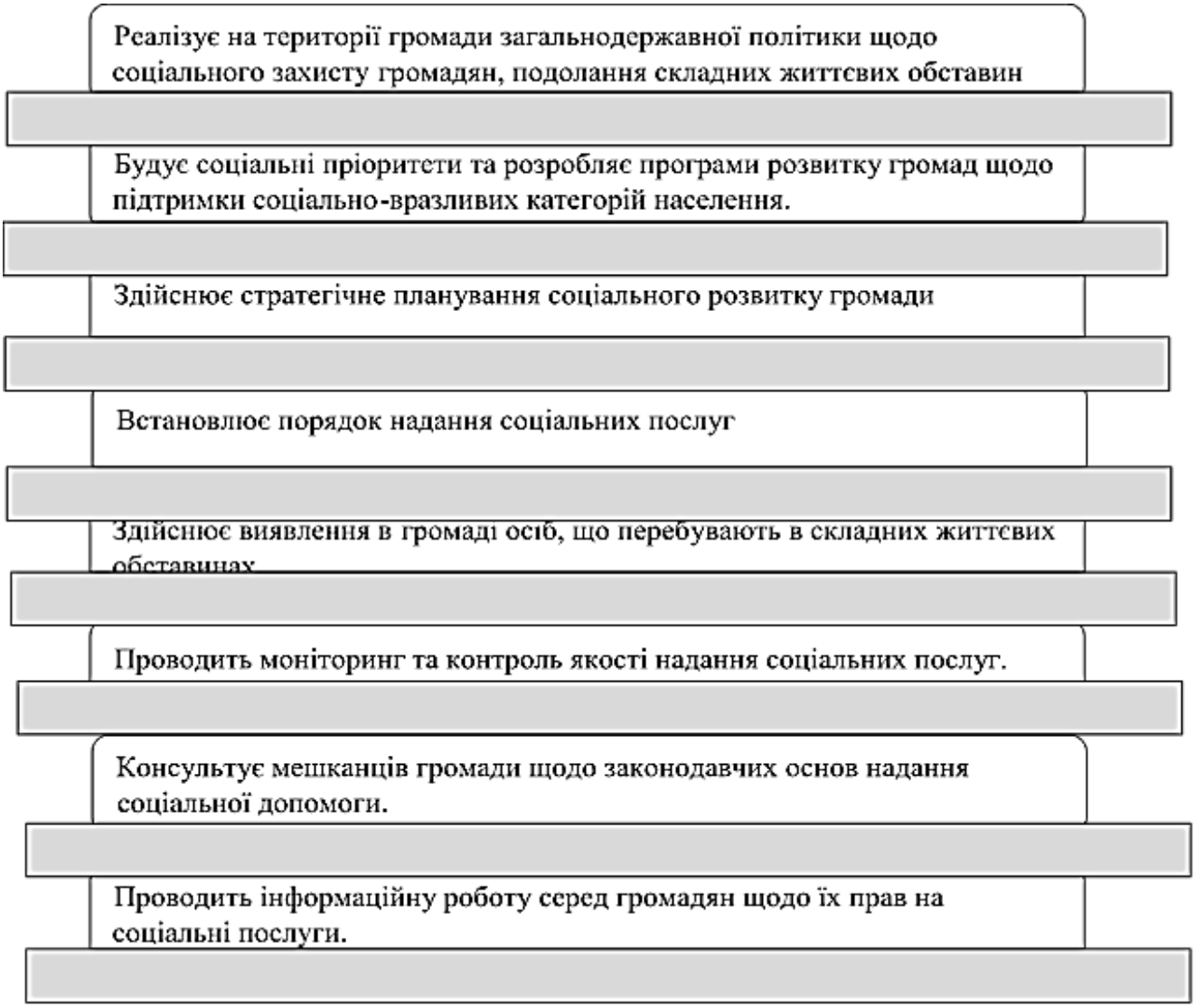

Рис. 2.2. Основні завдання та функції Відділу соціального забезпечення, соціального захисту Краснопільської сільської ради

Відповідно, для функціонування відділу соціального захисту населення Краснопільської громади виділяються кошти із спеціального фонду місцевого бюджету. Динаміко обсягу фінансування відділу відображено на рис. 2.3.

Як свідчить аналіз, обсяг фінансування Відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради у 2022 році зріс на 22,06 % порівняно з попереднім роком. Проте, згідно із показником фінансового відділу, за 2023 рік даний показник зменшився на 9,79 % порівняно із 2022 роком. Зазначений спад пов’язаний із оптимізацією використанні бюджетних коштів для фінансування операційної діяльності юридичної особи.

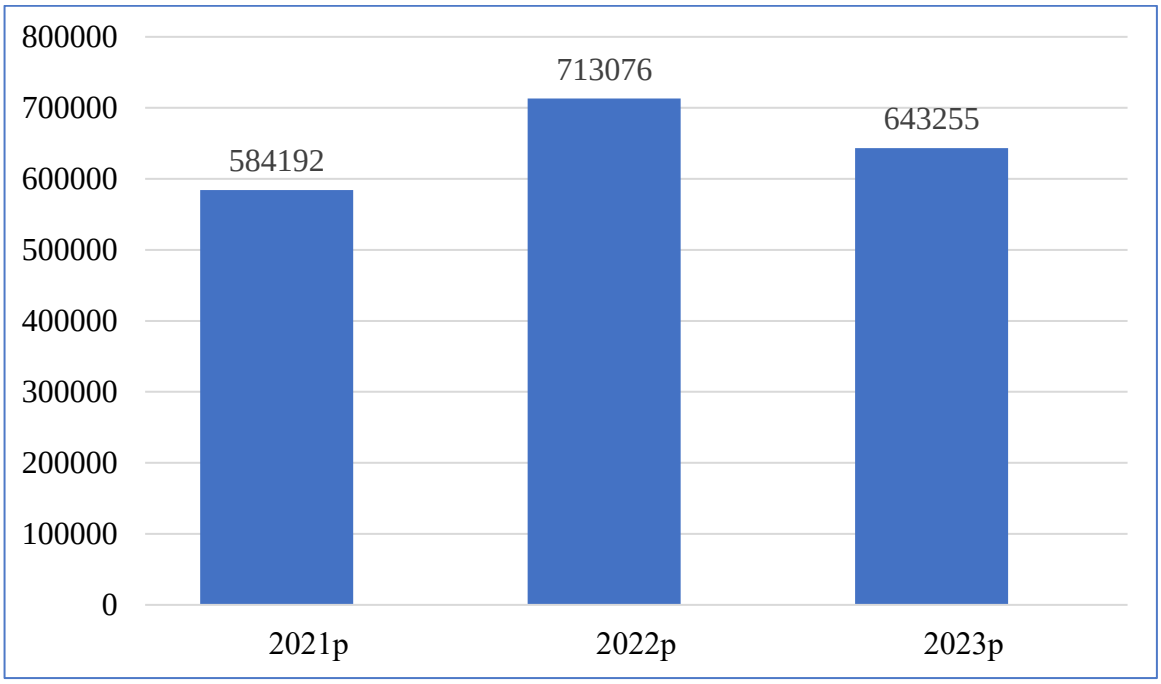

Рис. 2.3. Динаміка обсягу фінансування Відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради, грн.

Таким чином, при органах місцевого самоврядування створюють відділи, що забезпечують соціальний захист населенню територіальної громади та підвищують якість життя населення громади. Діючий орган у складі Краснопільської сільської ради діє з 2021 року та ефективно виконує поставлені на нього функції: виявлення соціальних проблем у громаді, а також пошуку шляхів їх швидкого подолання. Для оцінки ефективності роботи відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради необхідно провести аналіз динаміки обсягу наданих соціальних послуг мешканцям громади.

2.2. Оцінка якості надання соціальних послуг органом місцевого самоврядування

Про особливості та ефективність роботи відділу соціального забезпечення органу місцевого самоврядування можуть свідчити результати аналізу динаміки витрат коштів державного та місцевого бюджету на окремі програми допомоги населенню, що потребує соціального захисту. Рівень витрат на окремі потреби

свідчитиме про участь соціальних послуг у житті громади та їх майбутній вплив на економічний та соціальний добробут громади.

З огляду на вищезазначене, проведемо аналіз динаміки граничних показників видатків бюджету на 2021-2023 роки відповідно до звітності органу місцевого самоврядування (рис.2.4).

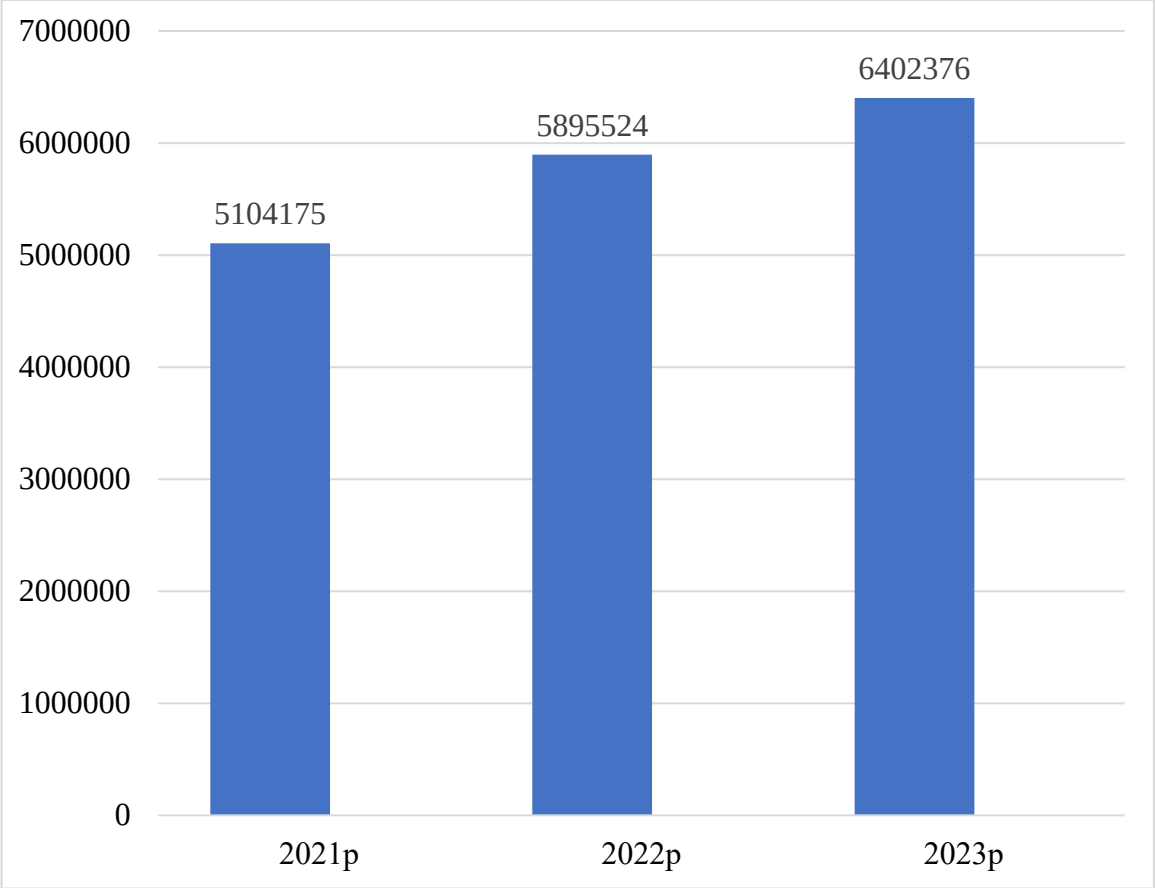

Рис. 2.4. Динаміка загальних витрат на функціонування відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради, грн

З рис. 2.4. видно, що протягом досліджуваного періоду функціонування відділу загальні витрати на його функціонування постійно зростають, зокрема у 2022 році даний показник збільшився на 15,5% порівняно з попереднім роком та у 2023 році відділом фіксується зростання витрат на соціальні послуги Краснопільської сільської ради на 8,6%. Дана тенденція свідчить про розширення діяльності досліджуваного відділу органу місцевого самоврядування та спектру його послуг. Для більш детального дослідження

динаміки надання соціальних послуг відділом, проведемо аналіз динаміки витрат у розрізі окремих статей витрат.

Таблиця 2.1

Динаміка основних видів витрат на діяльність відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради у 2021-2023 рр., грн.

Стаття витрат	Роки			Абсолютне відхилення 2023р. від	
	2021	2022	2023	2021	2022
Загальні витрати на функціонування відділу	5104175	5895524	6402376	1298201	506852
Керівництво та управління	821032	853684	933146	112114	79462
Надання пільг з оплати послуг зв'язку	2813	1330	1400	-1413	70
Витрати на пільговий проїзд автомобільним транспортом	65770	62400	65707	-63	3307
Витрати на пільговий проїзд залізничним транспортом	75500	37750	39750	-35750	2000
Витрати на поховання УБД та осіб з інвалідністю внаслідок війни	29030	29125	32240	3210	3115
Забезпечення громадян, які не здатні до самообслуговування у зв'язку з інвалідністю, похилим віком, хворобою	3361360	0	0	-3361360	0
Надання соціальних гарантій фізичним особам, які надають соціальні послуги особам, які потребують допомоги	284700	406800	439945	155245	33145
Компенсації особам з інвалідністю на бензин	5600	0	0	-5600	0
Забезпечення діяльності інших закладів у сфері соціального захисту	0	3880900	4233603	4233603	352703
Інші заходи у сфері соціального захисту та соціального забезпечення	458370	623535	656585	198215	33050

Протягом існування відділу відбулися помітні зміни в динаміці окремих показників витрат на здійснення соціальних послуг. У 2023 році загальні витрати зростали, що відбулося за рахунок збільшення виділених коштів на надання соціальних гарантій фізичним особам, які надають соціальні послуги особам, які потребують допомоги, а також введення до статей витрат забезпечення діяльності інших закладів у сфері соціального захисту. Зменшення спостерігалися по статті витрат на надання пільг з оплати послуг зв'язку на -1413 грн, витрат на пільговий проїзд автомобільним та залізничним транспортом, на -63 грн та 35750 грн відповідно. Також у 2023 році відбулася ліквідація витрат на забезпечення громадян, які не здатні до самообслуговування у зв'язку з інвалідністю, похилим віком, хворобою і переорієнтація даних коштів на статтю надання соціальних гарантій фізичним особам, які надають соціальні послуги особам, які потребують допомоги (+155245 грн).

Згідно з даними відділу у 2023 році загальні витрати на фінансування потреб щодо надання соціальних послуг зросли на 8,6 %. Найбільший приріст витрат спостерігається на статтю витрат на поховання УБД та осіб з інвалідністю внаслідок війни (+10,7 %). Зазначена тенденція зумовлена продовженням ведення військових дій на території України, що призводить до втрат українських військових.

Помітні зміни також відбулися у структурі витрат на надання соціальних послуг протягом окремого року (рис. 2.5).

Зокрема, у 2023 році в структурі витрат відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради переважали витрати на забезпечення діяльності інших закладів у сфері соціального захисту – 66,13%, що є цілком зрозумілим на фоні діяльності великої кількості благодійних організацій та інших соціальних організацій в межах територіальних громад, особливо в умовах війни.

Найменшу питому вагу займають витрати з надання пільг з оплати послуг зв'язку – 0,02%

Кошти, які будуть надаватися тим фізичним особам, які взяли на себе зобов'язання піклуватися про осіб, які не можуть самостійно себе обслуговувати,

відповідно й потребують допомоги в купівлі необхідних їм речей займають – 6,87% .

Рис. 2.5. Структура витрат відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради у 2023 р., %

З метою аналізу ефективності фактичного надання соціальних послуг відповідно до затверджених витрат на реалізацію соціальних програм досліджуваної територіальної громади розглянемо структуру кількості одержувачів соціальних послуг в розрізі їх категорій у 2023 році та визначимо ступінь виконання затвердженої бюджетної програми (рис. 2.6).

Рис. 2.6 Чисельність одержувачів соціальних відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради за категоріями програм у 2023 році, осіб

В результаті проведеного дослідження було виявлено, що у 2023 році відділом соціального захисту населення Краснопільської сільської ради було надано соціальну допомогу 248 мешканцям, що відносяться до окремих категорій, що потребують соціального захисту, зокрема 163– соціальні послуги невідкладної допомоги громадянам, у яких раптово виникли складні обставини, 19 – в рамках реалізації програми підтримки дітей з інвалідністю, 45 – мешканцям громади, що мають ниркові хвороби та потребують програмного гемодіалізу тощо. Відсоток виконання плану соціальних послуг становить 98,63 %, що спричинено тим фактом, що не всі громадяни звернулися за допомогою до відділу соціального забезпечення.

Одним із критеріїв ефективності роботи відділу соціального забезпечення є аналіз середнього розміру соціальних послуг та соціальних виплат, що надаються громадянам для подолання конкретного випадку складних життєвих обставин

Проведемо аналіз динаміки середніх розмірів витрат на соціальну допомогу різним категоріям населення (рис. 2.7).

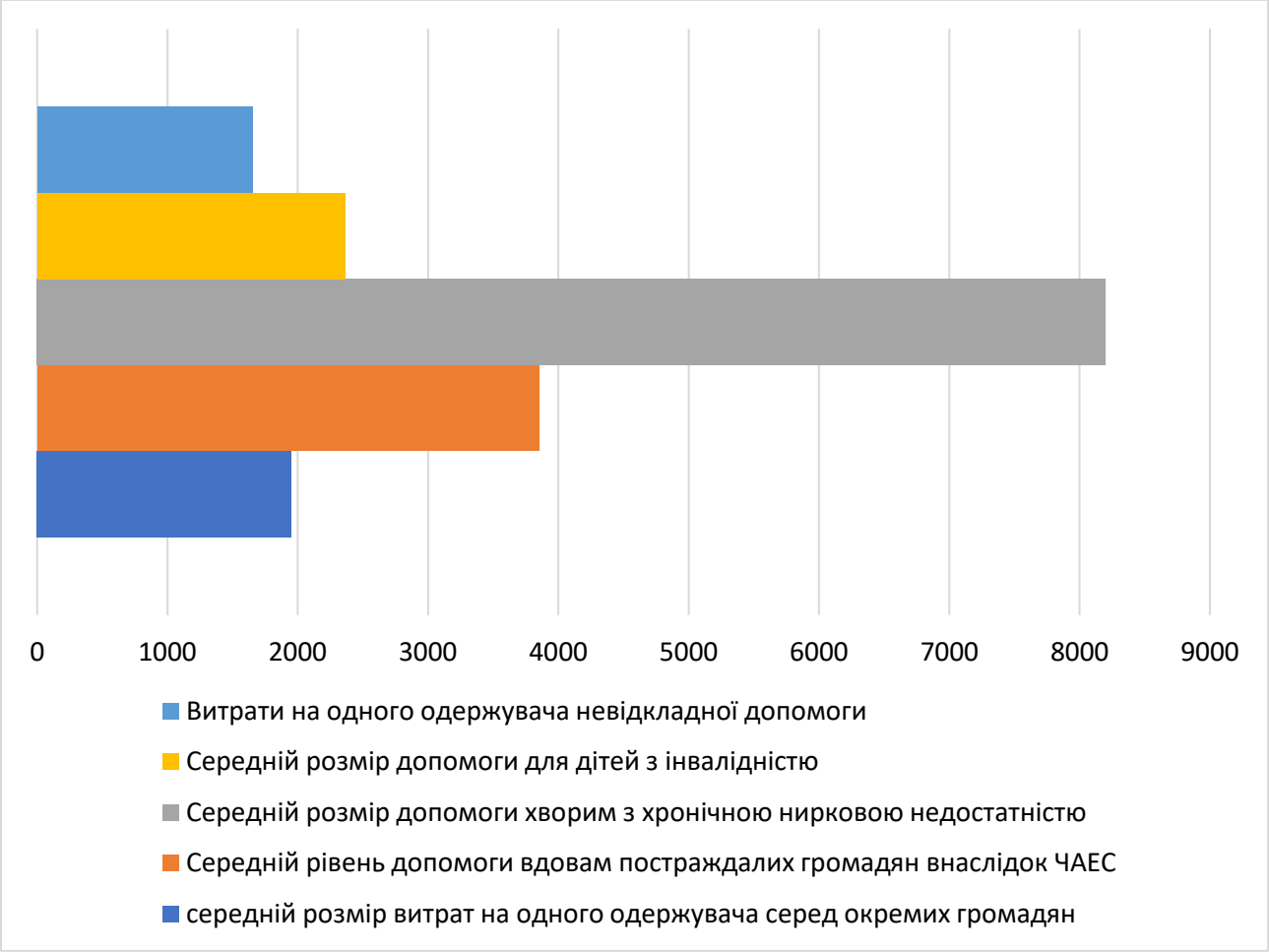

Рис. 2.7. Середній обсяг соціальних виплат відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради у 2023 році, грн.

Як видно із рисунка 2.7., найвищим рівнем витрат характеризується середній розмір допомоги хворому з хронічною нирковою недостатністю, що становить 8200 грн., відповідно найменшим є показник середнього розміру невідкладної допомоги – 1650 грн.

Важливим показником ефективності роботи відділу соціального забезпечення органу місцевого самоврядування є результативність роботи працівників, що характеризує установу як суспільно корисну структуру.

Проведемо дослідження кількості звернень на одного працівника відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради у 2021-2023 рр. Із результатів аналізу помітно необхідність та актуальність існування даного органу в структурі органів місцевого самоврядування, оскільки кількість звернень на одного працівника протягом досліджуваного періоду постійно зростає.

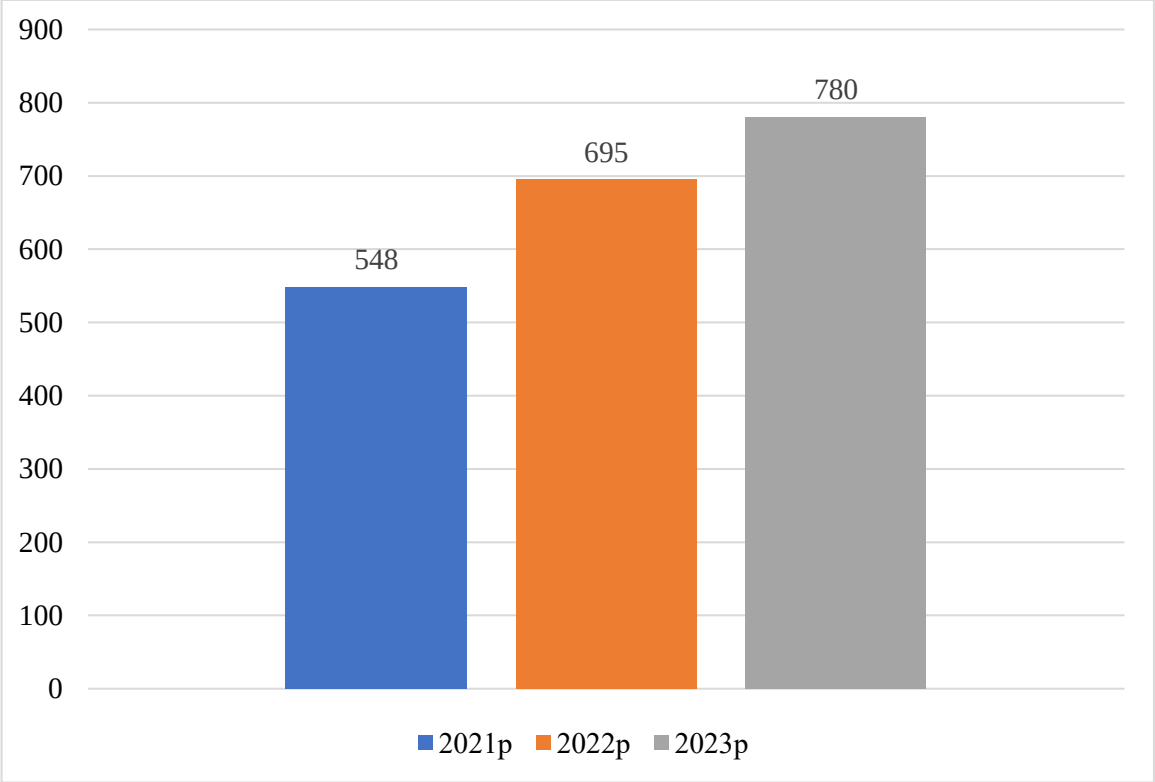

Рис. 2.8. Кількість звернень на одного працівника відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради у 2021-2023 рр.

Позитивним моментом в даному контексті є те, що протягом досліджуваного періоду усі звернення до відділу були повністю опрацьовані, а саме у 2021 та 2022 році, що свідчить про ефективність його роботи. Проте подальша тенденція до зростання даного показника свідчитиме про необхідність розширення штату відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради.

Таким чином, відділ соціального забезпечення, соціального захисту та охорони здоров'я Краснопільської сільської ради є відносно новим в структурі місцевого органу самоврядування та налічує лише 3 працівники, проте має

потенціал для розвитку враховуючи сучасні складні обставини життя окремих категорій населення, зростання запитів на соціальні послуги на місцевому рівні у зв’язку зі зростанням кількості ВПО та необхідністю нівелювання інших соціальних наслідків воєнного стану в Україні. Зростаюча динаміка витрат на соціальні послуги в громаді свідчить про підвищення рівня соціального захисту населення в Краснопільській громаді.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Реалії та виклики початку 2022 року, напад російської федерації на Україну та введення воєнного стану, загострили проблему надання соціальних послуг, оскільки через військові дії на всій території нашої країни практично кожну людину, родину, дитину можна вважати як таку, що перебуває у складних життєвих обставинах, постраждала від військової агресії та потребує соціальної підтримки держави.

Впровадження інтегрованої моделі системи соціального захисту на рівні об'єднаної територіальної громади рекомендовано забезпечувати у таких напрямах:

1) інтеграція врядування, якої можливо досягти шляхом створення структурних підрозділів у виконавчих комітетах об'єднаних територіальних громад, що мають повноваження на реалізацію функцій з управління системою надання соціальних послуг та соціального захисту;

2) інтеграція стратегій, яку можливо здійснити через запровадження планування та програмноцільового бюджетування, узгодження місцевих програм для організації та виконання заходів соціального захисту, у тому числі з надання соціальних послуг;

3) інтеграція процесів – запровадження певних процесів, принципів, технологій, прийняття правил і процедур для організації надання соціальної підтримки, у тому числі соціальних послуг, мешканцям об'єднаних територіальних громад, з метою забезпечення їх доступності, ефективності, запровадження комплексного підходу до розв'язання проблем.

У сфері соціального захисту населення рекомендовано створити такі основні структурні підрозділи виконавчого комітету об'єднаних територіальних громад: служба у справах дітей; відділ соціального захисту. Важливим чинником у забезпеченні міжгалузевої інтеграції, постійної міжвідомчої взаємодії, прийняття узгоджених управлінських рішень буде введення керівників цих структурних підрозділів за посадою до складу виконавчого комітету об'єднаних

територіальних громад. Для безпосереднього надання соціальних послуг в об'єднаних територіальних громад рекомендується створити: соціальну службу фахівців із соціальної роботи; центр надання соціальних послуг для різних груп осіб / сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, або створити надавачів соціальних послуг для визначеної групи осіб, у тому числі недержавного сектору, різного спрямування. Рекомендується така чисельність працівників служби фахівців:

соціальних менеджерів – в розрахунку один соціальний менеджер для міського населення чисельністю до 30 тис. осіб або сільського населення чисельністю до 3 тис. осіб;

фахівців із соціальної роботи (один фахівець із соціальної роботи на 1 тис. жителів об'єднаних територіальних громад у громадах із чисельністю населення до 5 тис. осіб);

один фахівець із соціальної роботи на 1,5 тис. жителів об'єднаних територіальних громад у громадах із чисельністю населення від 5 до 10 тис. осіб;

один фахівець із соціальної роботи на 2,5 тис. жителів об'єднаних територіальних громад у громадах із чисельністю населення понад 10 тис. осіб.

Також, об'єднані територіальні громади можуть створювати інші заклади /установи, які надаватимуть спеціалізовані соціальні послуги особам, дітям, сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах: малі групові будинки, центри соціальної підтримки сімей та дітей, центри раннього втручання, реабілітаційні центри, центри реінтеграції бездомних осіб, центри стаціонарного /паліативного догляду, центри соціально-психологічної реабілітації тощо.

У разі відсутності можливості створити заклади /установи, які надаватимуть спеціалізовані послуги особам, дітям, сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, надання таких послуг може бути організовано в межах співпраці територіальних громад або шляхом залучення надавачів соціальних послуг недержавного сектору відповідно до законодавства.

Для забезпечення фінансування соціальних послуг рекомендується запровадити програмноцільовий метод бюджетування, який полягає у

фінансуванні тільки тих соціальних послуг, які максимально задовольняють потреби мешканців об’єднаних територіальних громад..

Надання соціальних послуг є важливим пріоритетом розвитку Краснопільської територіальної громади. В процесі реформування системи місцевого самоврядування, впровадження децентралізації, що зумовила фактично перебудову системи надання соціальних послуг на місцевому рівні, соціальний захист набуває все нових рис та характеристик, проте даний процес супроводжується також новими викликами. Проблеми зумовлені проміжним етапом перебудови системи місцевого самоврядування лише посилилися внаслідок воєнних дій на території України.

В контексті децентралізації безумовно виникли ризики в роботі системи соціального захисту, зокрема з точки зору його фінансового забезпечення, адже всі потреби після реформування покладалися виключно на місцевий бюджет, а також в процесі розподілу всіх обов’язків щодо реалізації соціальних послуг на досить вузьке коло працівників. Визначимо ключові ризики, що створилися в процесі реформи децентралізації та з якими Україна ввійшла у стан війни (рис. 3.1).

Ризики реформи децентралізації для соціальних послуг Краснопільської громади

• Переорієнтація системи фінансування з безпосередньо виділення коштів на соціальний захист на місцевий рівень фінансування.
• Невідповідність створених органів надання соціальних послуг потребам громад.
• Відсутність певних чітких механізмів виявлення та попередження ризиків в сфері соціального захисту.
• Часто суб’єктивно функціонуванню органів соціального захисту надавалося менше уваги, ніж іншим установам (медичним, освітнім тощо)
.• Відчутність чіткого механізму організації система надання соціальних послуг через рекомендаційний характер виконання повноважень.
• Фрагментарний характер надання соціальних послуг окремими громадами.

Рис. 3.1 Ризики реформи децентралізації для соціальних послуг громади

Краснопільська громада територіально розміщена в центральній частині України, яка в процесі боротьби з окупантами стала поряд із західною Україною осередком прийому біженців, які потребують соціальних послуг. Варто відмітити, що громадяни, які перебували в складному становищі ще до війни, менш стійкі до виникнення різноманітних зовнішніх криз. Тому розробка дієвої системи надання соціальних послуг є важливим пріоритетом розвитку соціального захисту населення в умовах війни.

У зв'язку зі збільшенням кількості населення, що потребує отримання соціальних послуг, зокрема ВПО, які потребують екстреної допомоги, перед кожною українською громадою постала низка викликів щодо необхідності надання нових видів соціальних послуг чи удосконалення існуючих. Згідно чинного законодавства, органи місцевого самоврядування можуть самостійно приймати рішення щодо надання чи ненадання соціальних послуг певним категоріями населення. Оскільки в Краснопільській громаді працює у відділі соціального забезпечення лише три працівники, а даному контексті громада зіткнулася з низкою проблем (рис. 3.2).

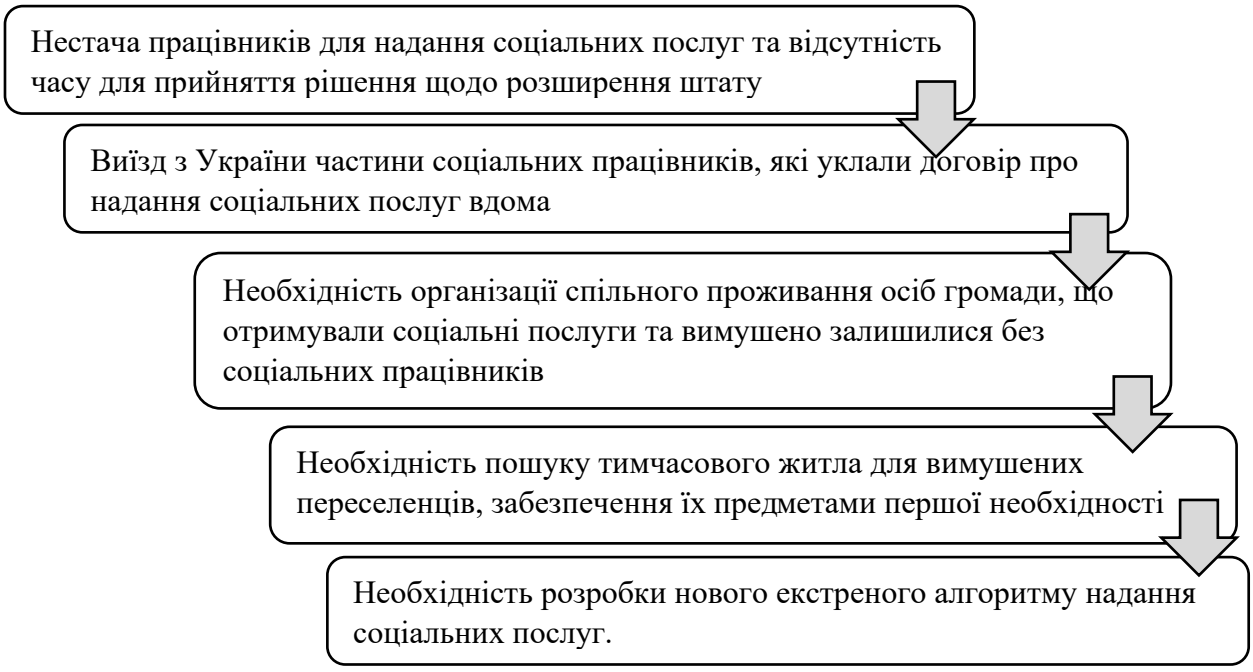

Рис. 3.2. Перелік ключових викликів для системи надання соціальних послуг Краснопільської сільської ради під час війни

Варто відмітити, що під час війни згідно чинного законодавства соціальні послуги під час війни можливо отримати за місцем звернення, що не співпадає з

місцем реєстрації. В умовах воєнного стану органи місцевого самоврядування приймають рішення про надання соціальних послуг, зокрема надання притулку, консультування, догляду тощо самостійно. Отже, виникла необхідність фіксування населення, яке навіть транзитом зупинялося в Краснопільській громаді.

В даному контексті важливе місце відіграли місцеві волонтери, які на громадських засадах допомагали працювати органам місцевого самоврядування. Проте даний вид співпраці в умовах війни не був офіційно зареєстрованим та ефективно побудованим, адже на це потрібен був час, якого, як ми пам'ятаємо ні в кого не було. Тому важливою перепоною ефективного та швидкого надання соціальних послуг був вузький спектр соціальних видатків та малий штат працівників відділу соціального забезпечення.

Волонтерська діяльність в умовах війни стала головним джерелом допомоги особам, що перебувають в складних життєвих обставинах, адже відділ соціального захисту не мав необхідних ресурсів на забезпечення усіх соціальних потреб. Співпраця з волонтерськими організаціями, на наш погляд, є важливою перспективою розвитку соціального забезпечення місцевого самоврядування на договірних засадах задля забезпечення законності даного процесу.

Станом на сьогодні згідно із Положенням про функціонування відділу соціального захисту Краснопільської сільської ради, відділ в процесі виконання поставлених на нього функцій співпрацює з іншими структурними одиницями сільської ради, а також іншими органами місцевого самоврядування, управлінням соціального захисту районної адміністрації, місцевим Пенсійним фондом, тобто державними установами, що мають відношення до надання соціальних послуг. Пропозиція узаконення співпраці з волонтерськими організаціями дозволить визначити права, обов'язки двох спів працюючих сторін, а також врегулювати особливості їх спільної роботи

Зважаючи на існуючі соціальні потреби, необхідність надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам, зростає необхідність не лише співпраці відділу соціального забезпечення з іншими суб'єктами, що виконують соціальні функції, а й удосконалити внутрішню роботу відділу.

З огляду на необхідність удосконалення роботи Відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради, відобразимо рекомендації на рис. 3.3.

Рис. 3.3 Рекомендації щодо удосконалення системи надання соціальних послуг Відділу соціального забезпечення Краснопільської сільської ради

Таким чином, враховуючи сучасні виклики зумовлені воєнним станом на території України, веденням активних бойових дій на східній частині України, велика кількість населення була вимушена переселитися у безпечні регіони країни, що призвело до зростання попиту на соціальні послуги. Краснопільська громада розташована у центральній частині України, отже стала притулком для великої кількості не лише транзитних внутрішньо переміщених осіб, а й тих, які залишилися на постійне проживання. Зважаючи на зростання попиту на соціальні послуги громади необхідно удосконалити систему їх надання, розширити співпрацю з волонтерськими організаціями, а також розширити спектр надання соціальних послуг через інноваційні методи їх реалізації.

Запропоновані вище методи удосконалення системи надання соціальних послуг необхідно реалізовувати застосовуючи конкретні інструменти моделі розвитку. Зважаючи на високу увагу до системи надання соціальних послуг в Україні на тлі виконання вимог ЄС в сфері соціального захисту населення в процесі євроінтеграції України, удосконалення системи соціальних послуг

місцевих органів самоврядування повинно здійснюватися ґрунтуючись на принципах ЄС щодо надання соціальних послуг.

В даному контексті важливим елементом виступає фінансова модель щодо забезпечення коштами системи надання соціальних послуг. Запропонована вище пропозиція щодо більш тісної та нормативно забезпеченої взаємодії Краснопільської сільської ради із місцевими волонтерськими організаціями в тому числі стосується і системи фінансування соціальних послуг в громаді. З часів створення відділу соціального захисту, всі витрати на фінансування соціальних послуг покривалися за рахунок місцевого бюджету. Ми ж пропонуємо впровадити систему спільного фінансування із різного роду благодійними та волонтерськими організаціями, що допоможе розширити перелік соціальних послуг та удосконалити їх якість.

Важливе місце у фінансуванні та наданні соціальних послуг громади відіграють нефінансові організації, зокрема фізичні особи підприємці, юридичні особи, які ведуть соціально відповідальний бізнес, а також благодійні організації, що можуть профінансувати окремі соціальні ініціативи.

В процесі реалізації запропонованих рекомендацій щодо удосконалення системи надання соціальних послуг важливо застосовувати сучасні підходи до моніторингу необхідності надання соціальних послуг та формування потреби у конкретних соціальних послугах в громаді. Задля автоматизації та полегшення даного процесу пропонуємо здійснювати моніторинг шляхом створення електронних опитувальників мешканців щодо потреби у соціальних послугах (goodle форми, goodle таблиці тощо), що допоможе не лише автоматизувати та полегшити процес моніторингу, а й аналізу його результатів.

Задля реалізації пропозиції щодо покращення системи інформування громадян про перелік соціальних послуг в громаді та їх надавачів пропонуємо застосовувати такий інноваційний інструмент як інтерактивна карта соціальних послуг, що допоможе полегшити процес пошуку місць та надавачів соціальних послуг, зокрема й для переселенців, які не знайомі з місцевістю громади. Практичну реалізацію даної ініціативи можливо здійснити використовуючи можливості Google Map.

Сформувавши інтерактивну карту, яка міститиме заклади освіти, охорони здоров'я, соціальні установи, благодійні установи, волонтерські організації та розмістивши їх контакти процес інформування громади значно покращиться. Безумовно, посилання на карту можна розмістити в групах мешканців з міркувань безпеки та у органах місцевого самоврядування створивши QR-код цього посилання, що полегшить роботу соціальних працівників, які витрачають багато часу на пояснення як доїхати до того чи іншого закладу.

Важливо також здійснювати реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг в громаді, особливо під час війни, коли, згідно чинного законодавства, отримувачами можуть бути не лише зареєстровані на території громади мешканці, а й ті, що тимчасово проживають у громаді. Реєстр можливо здійснювати в онлайн форматі при формуванні запиту на отримання соціальних послуг приєднавши до реєстру і недержавних надавачів соціальних послуг.

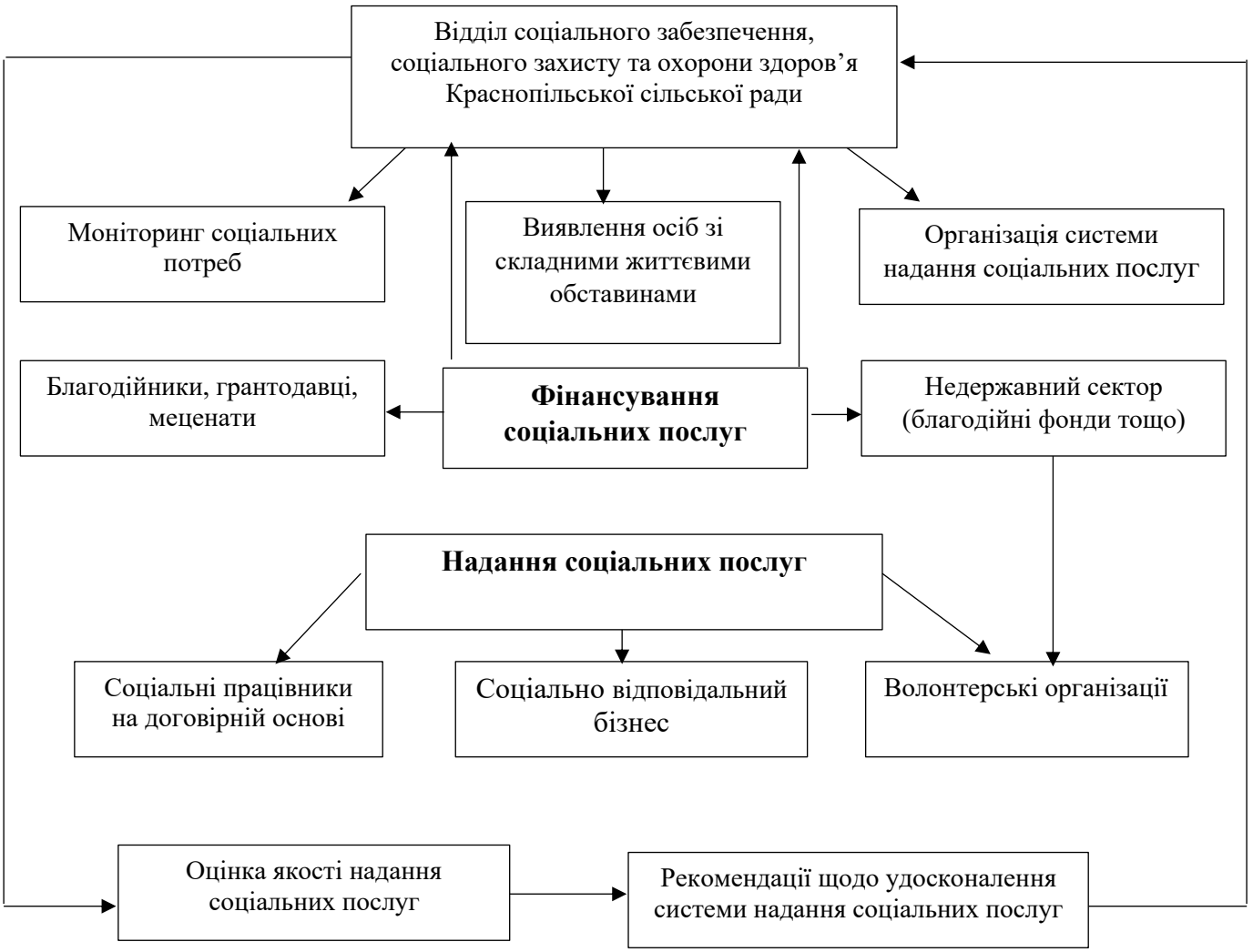

Рис. 3.4. Удосконалений механізм надання соціальних послуг для Відділ у соціального забезпечення Краснопільської сільської ради

В будь-якому соціальному чи економічному процесі важливе місце займає система оцінки якості надання соціальних послуг, адже від її результативності залежить ефективність та можливість удосконалення соціальних послуг в громаді у перспективі. На наш погляд, найбільш доцільним в даному контексті є використання невеликої анкети сформованої в goodle формі щодо задоволення отримувачем соціальної послуги одразу після її надання. Адже саме після отримання послуги людина найбільш точно розуміє рівень виконання її потреб. Дані такого опитування зберігатимуться на google диску та можливо провести їх аналіз в певний період часу, для прикладу раз в рік чи раз в пів року.

Таким чином, надання соціальних послуг в територіальній громаді є одним із основоположних елементів системи надання соціальних послуг в країні. В сучасних умовах воєнних дій в Україні необхідність надання соціальних послуг стрімко зросла, що зумовлює необхідність удосконалення традиційних механізмів надання соціальних послуг. Існуючі в України інструменти надання соціальних послуг зазнали реформування внаслідок впровадження децентралізації, що й зумовило створення нового органу соціального забезпечення при Краснопільській сільській раді – Відділу соціального забезпечення, соціального захисту та охорони здоров'я.

Наразі, важливо розуміти, що в умовах нових викликів необхідно удосконалити механізм надання соціальних послуг громади внаслідок постійного зростання кількості запитів на соціальні послуги співпрацюючи з місцевими соціально-відповідальними підприємствами, меценатами, благодійними та волонтерськими організаціями, В оновленій системі варто звернути особливу увагу на моніторинг соціальних проблем, інформування населення щодо існуючих соціальних послуг, а також оцінку якості надання соціальних послуг використовуючи сучасні інноваційні технології.

З метою підвищення пріоритетності та ефективного функціонування сфери надання соціальних послуг у територіальних громадах необхідно на рівні органів, які забезпечують державне управління зазначеною сферою реалізувати такі заходи (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Заходи щодо вдосконалення системи надання соціальних послуг

Підвищення рівня ефективності діяльності органів державного управління на рівні територіальних громад представляє собою цілий комплекс складних взаємопов'язаних процесів, які включають у себе не тільки організаційні та структурні зміни в системі управління, але й вдосконалення механізмів здійснення повноважень та функцій державного управління. При цьому вдосконалення системи державного управління повинно супроводжуватись не тільки укріпленням владних повноважень, але й одночасним дотриманням суспільних інтересів, забезпеченням прозорості діяльності органів та установ

державної влади, а також протидії корупції. Впровадження нових методичних підходів до оцінки ефективності діяльності органів місцевого самоврядування є важливою умовою для досягнення високого рівня та якості життя населення. Практичне застосування сучасних методичних підходів до оцінки ефективності державного управління наданням соціальних послуг на місцевому рівні забезпечує планування на довгостроковий період часу та надання тих послуг, які відповідають вимогам громадян. Це сприяє спрямуванню бюджетних коштів на соціально необхідні та економічно обґрунтовані цілі, при цьому підвищує правильність прийнятих управлінських рішень, формує відповідальність посадових осіб, що в підсумку призводить до досягнення більш високих стандартів життя в різних сферах життєдіяльності.

ВИСНОВКИ

Трансформація системи надання соціальних послуг на рівні територіальних громад тісно пов'язано із забезпеченням послідовних етапів децентралізації. Для реалізації нових можливостей для органів місцевої влади в покращенні різних сфер життя населення громад необхідно сформувати сучасні механізми надання соціальних послуг. У таких умовах назріла гостра потреба перетворень в системі надання соціальних послуг населенню, в тому числі розвиток повноцінного ринку соціальних послуг на рівні територіальної громади.

В роботі досліджено сучасні особливості надання соціальних послуг в територіальній громаді на прикладі Відділу соціального забезпечення, соціального захисту Краснопільської сільської ради, який є відносно новим у складі місцевого органу самоврядування та нараховує лише 5 працівників, проте має потенціал для розвитку враховуючи сучасні проблеми окремих категорій населення, а також зростаючу тенденцію кількості запитів на соціальні послуги в територіальних громадах у зв’язку зі зростанням кількості переселенців та необхідністю подолання інших соціальних наслідків війни в Україні. Зростаюча динаміка витрат на соціальні послуги в громаді свідчить про підвищення рівня соціального захисту населення в Краснопільській громаді.

Проте, враховуючи сучасні виклики зумовлені воєнним станом, а також той факт, що Краснопільська громада розташована у центральній частині України, отже стала притулком для великої кількості не лише внутрішньо переміщених осіб, що зупинялися в громаді тимчасово, а й тих, що залишилися тут на постійне проживання. Зважаючи на зростання попиту на соціальні послуги громади, розширення переліку обставин та проблем, що зумовили необхідність отримання соціальних послуг, необхідно удосконалити систему їх надання.

Наразі соціальні послуги, як і інші види діяльності в Україні потребують удосконалення механізмів здійснення зважаючи на нові потреби суспільства. Зважаючи на розширення інноваційної спрямованості розвитку вітчизняної системи соціального забезпечення, ми вважаємо за доцільне удосконалити

механізм надання та фінансування соціальних послуг в Краснопільській територіальній громаді.

Діючі в України інструменти реалізації соціальних послуг зазнали реформування внаслідок здійснення децентралізації, що й зумовило створення нового органу соціального забезпечення при Краснопільській сільській раді – Відділу соціального забезпечення та соціального захисту.

Задля зростання ефективності надання соціальних послуг в Краснопільській сільській раді варто впровадити наступні рекомендації:

- удосконалити систему фінансування соціальних послуг через використання поряд із коштами місцевого бюджету вкладення місцевих благодійних організацій, меценатів, а також соціально відповідальних підприємств;

- удосконалити систему організації надання соціальних послуг щодо щорічного моніторингу виявлення потреб використовуючи сучасні онлайн-інструменти (goodle форми, goodle таблиці тощо);

- покращити систему інформування громадян про перелік соціальних послуг в громаді застосовуючи інструмент картування громади;

- здійснювати реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг в громаді;

- розробити за запровадити систему оцінки якості надання соціальних послуг через використання невеликої анкети сформованої в goodle формі щодо задоволення отримувачем соціальної послуги одразу після її надання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ukraine: Request for Purchase Under the Rapid Financing Instrument-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. URL:https://www.imf.org/media/Files/Publications/CR/2022/English/1UKREA2022002.as

2. Безпаленко О.В. Вектори соціальної політики для України в умовах викликів війни. Проблеми сучасних трансформацій. 2022. № 4. С. 1–8.

3. Березіна С.Б. Соціальні ризики – сучасна проблема людства. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. №5(17). С. 165-172.

4. Власенко Р.В., Яценко Л.Д. Соціальні ризики України в умовах війни та повоєнного відновлення. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. №7. DOI: https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-07-01

5. Головко В.В. Особливості державної політики соціального захисту /населення в умовах воєнного стану в Україні. Вісник Національного університету цивільного захисту України. 2022. №2(17). С. 65-73.

6. Грень Т. Я. Особливості реалізації політики соціального захисту територій в умовах війни. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Том 33 (72). С. 80–84.

7. Даніліна М. Конституція України та соціальний захист населення. Соціальні права та їх захист адміністративним судом : матеріали III Міжнар. 84 наук.-практ. конф. (Київ, 4 вересня 2024 р.). Київ, 2024. С. 25–29.

8. Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 р. № 214. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/214-2022-%D0%BF#Text (дата звернення 04.04.2024).

9. Дрозач Л.В. Пенсійне забезпечення як основна форма соціального захисту. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 12(18). С. 493-501.

10. Дубич К. Соціальні ризики війни та їх вплив на життя українського суспільства. Актуальні проблеми соціальної роботи та соціального

забезпечення: європейський та національний вимір: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (01-03 червня 2023 року). Луцьк, 2023. 33-36 с.

11. Економічний націоналізм та соціальна справедливість: збірник матеріалів / Упор. Т. Бойко, Ю. Сиротюк, Б. Галайко, К. Денисов. К. : НАЦ «УССД», «Видавець Олег Філюк», 2019. 320 с

12. Кадикало О.І. Актуальні питання соціального захисту населення України в умовах воєнного стану. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2022. № 2. С. 10–14.

13. Качайло К.В., Чеботарьов М.К. Функції соціального захисту. Актуальні проблеми соціального розвитку в суспільстві змін: матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 27–29 квітня 2023 р.). Харків: НТУ «ХПІ», 2023. С. 78–80.

14. Коваль Г. (2022). Система надання соціальних послуг в Україні: сучасний стан. Ввічливість. Humanitas. 2022. № 3. С. 85–91.

15. Коваль О.П., Власенко Р.В. Нова соціальна політика як шлях до відновлення людського капіталу. Український соціум. 2023. № 3 (86). С. 126-136.

16. Колосок А. М., Мартинюк Т. А., Мельник О. М. Діджиталізація надання соціальних послуг. Ввічливість. Humanitas. 2024. № 5. С. 134–143.

17. Лукащикевич В. І. Соціальний захист населення України в сучасних умовах. Демократичне врядування. 2022. №2. URL: https://science.lpnu.ua/journal-paper/2022/jan/26511/lukashchykevych.pdf.

18. Миколюк С.М. Соціальна допомога та виплати в умовах воєнного стану. URL: http://nauksgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/article/view/126/122.

19. Михайловська І., Неліпович О. Система соціального захисту населення в Україні: сутність, основні складові та напрямки вдосконалення. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 6. Т. 4. С. 255–260.

20. Нечипорук Л. Міжсекторна взаємодія у наданні соціальних послуг в умовах війни. Теорія та практика управління соціальними системами. 2022. № 4. С. 65–74.

21. Панов І. В. Забезпечення надання соціальних послуг в умовах воєнного часу. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2023. № 2(46). С. 203-214.

22. Питання надання гуманітарної та іншої допомоги цивільному населенню в умовах воєнного стану в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 р. № 220. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/220-2022-%D0%BF#Text (дата звернення 04.04.2024).

23. Пищуліна О., Юрчишин В., Маркевич К., Міщенко М., Добровольський Д. Соціально-економічна та гуманітарні наслідки російської агресії для українського суспільства. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/ article/2022_Gum.pdf (дата звернення 04.04.2024).

24. Потабенко Л.В. Соціальні ризики як підстава набуття права на соціальний захист і соціальне страхування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2019. № 58. Том 1. С. 173-176.

25. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022. URL: https://www.president. gov.ua/documents/642022-41397

26. Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях: Закон України від 14 квітня 2022 року № 2193-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20#Text (дата звернення 04.04.2024)

27. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 № 560. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2022-%D0%BF#Text.

28. Про організацію надання соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок, Перелік від 01.06.2020 № 587. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text.

29. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/2671-19#Text.

30. Рядінська В.О., Епель О.В. Соціальний захист військовослужбовців в Україні: шляхи удосконалення. Юридичний бюлетень. 2023. №29. С. 123-133.

31. Семигіна Т.В. Моделі соціальної політики економічно розвинутих країн: історія та сучасний розвиток : автореф. дис. … канд. політ. наук : 23.00.01. Київ, 2019. 22 с.

32. Сидоренко А.О. Правове регулювання соціального захисту членів сімей військовослужбовців: досвід зарубіжних країн. The scientific heritage. 2023. №107. С. 70-73.

33. Скомарохова О. І. Соціальна політика та соціальний захист економічно активного населення України: автореф. дис. … канд. екон. наук. Київ, 1998. 21 с.

34. Смирнова І.І., Лихошва О.Ю., Рак Н.В., Горієва Л. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. Економічний вісник Донбасу. 2020. № 3(61). DOI: 10.12958/1817-3772-2020-3(61)-205-212.

35. Солодухіна Л. С. Механізми децентралізації здійснення публічної політики у сфері захисту прав дітей в Україні: дис. ... докт. філософії : 281 – публічне управління та адміністрування. Київ, 2020. 152 с.

36. Тарасенко В.С. Відмінність державної соціальної допомоги від державного соціального страхування. Актуальні проблеми держави і права. 2022. № 63. С.338-342.

37. Українське суспільство в умовах війни 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.

38. Уланчук В. С., Соколюк С. Ю., Жарун О. В., Коротєєв М. А., Непочатенко О. А. Економетричні підходи до прогнозування фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку регіону. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2021. Вип. 99. Ч. 2 : Економічні науки. С. 163-171.

39. Уланчук В.С., Соколюк С.Ю., Жарун О.В., Чернега І.І. Коротєєв М.А., Тупчій О.С., Бленда Н.О. IMPACT OF WAR ON THE QUALITY OF

PEOPLE'S LIFE. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2023. Випуск 103. Частина 2. С. 29-39.

40. Флорескул Н.П. Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної держави. Вісник КНТЕУ. 2019. № 2. С. 34–46.

41. Чернега І.І., Жарун О.В., Панахно Р.В., Майданюк Р.П. Соціальне підприємництво: досвід європейських країн та сучасні тенденції розвитку в Україні. Журнал з менеджменту, економіки та технологій. Державний біотехнологічний університет, 2024. № 2. С. 13-27.

42. Чернега І.І., Сакович К.В. Соціальний захист як необхідний елемент функціонування держави. Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XXX-ої Міжнародної науково-практичної конференції (07 березня 2023 року, м. Гамбург (Німеччина), дистанційно). Гамбург, 2023. С. 65-69.

43. Чудик-Білоусова Н. І. Нові соціальні ризики як підстава соціального забезпечення в Україні. Університетські наукові записки. 2021. №1 (53). С. 82–108.

44. Якість життя населення України та перші наслідки війни / Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Реут А.Г., Крикун О.І., Когатько Ю.Л., Заяць В.С., Клименко Ю.А. НАН України, Ін-т демогр.та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи.Київ, 2023. URL: https://idss.org.ua/arhiv/.

45. Яковленко М.С. Пенсійний фонд України як суб’єкт вирішення спорів сфері соціального забезпечення. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право. 2021. №65. С. 416-419.